

Izlazi tromesečno
Godina II • Broj 4
LETOS 2010

BUDILNIK

List Gerontološkog centra „Novi Sad“

Besplatan primerak

Socijalna zaštita starih - evropske tendencije

Neka raste i kopni u zemlji - priča Dragane Džajević

Vreme je za razonodu

Sadržaj

REČ UREDNIKA	3
AKTUELNOSTI.	4
Poseta delegacije Republike Srpske	4
Otvaranje rekonstruisanog odelenja u Futogu.	4
O izložbi slika	4
Izleti	5
Poseta gradskom zelenilu.	6
Donacija Prihvatnoj stanici	6
Poseta pozorišta iz Rume Dnevnom centru	6
Izbor najlepše terase	7
Stručna usavršavanja.	7
Socijalna zaštita starih - evropske tendencije	8
KORISNIČKI KUTAK	10
Likovna azbuka	10
Iskustva: Sećanje na moj dolazak u dom	11
U trećem dobu	11
Neka raste i kopni u zemlji	12
Vreme je za razonodu	13
Sudoku	14
Reagovanje: Treba paziti da se s prljavom vodom iz korita ne izbaci i dete	15
NAŠE ZDRAVLJE.	16
Pronašli smo za vas	16
Ishrana i starenje	17
Nove ideje: Pesništvo protiv demencije i starosti	17
Tu oko nas: Iluzija moći ili rijaliti šou	18
Recept za sve	19

„Budilnik”, interno glasilo Gerontološkog centra „Novi Sad”

Izdavač: Gerontološki centar «Novi Sad», Fruškogorska 32, 21000 Novi Sad

web site: www.gerontns.rs; e-mail: gerontns@neobee.net

Telefoni: +381 21 450 266 ; +381 216 350542; Faks: +381 21 6 350 782

Za izdavača: direktor Gerontološkog centra „Novi Sad”, primarijus docent dr sci Đorđe Petrović

Urednik: Milena Letić-Joveš, organizator odnosa sa javnošću

Stručni saradnici u ovom broju: Slavica Popović, pomoćnik direktora Gerontološkog centra Novi Sad; Janko Drča, psiholog; Nataša Drča, master menadžer u obrazovanju; Željka Marić, nutricionista; Mirjana Berić, diplomirani socijalni radnik; Ljubica Ubavić, organizator kulturno-zabavnih aktivnosti

Fotografije obezbedila: Nada Jurić, radni instruktor

Lektor: Luka Balj, profesor

Web-master: Nemanja Đurić, dipl.ing.informatike

Grafička priprema: Miloš Molnar

Štampa: „Atelje”, Sremska Kamenica

Tiraž: 1000 primeraka

REČ UREDNIKA

„... Sva nova deca polako postaju stara deca. Pa probaj ako možeš da nikad ne budeš kao ja... Pokušaj da ne ostariš... Ako sad nisi ti, nikad to nećeš ni biti. Ne sve u svoje vreme - već sve u tvoje vreme...“

Nijedno godišnje doba ne može tako intenzivno, kao leto, probuditi u nama osećaje i uspomene na ono što je nekad bilo i što se nikada više neće vratiti.

Gledajući sunce koje danas prži daleko jače nego ikada pre, gledajući mlade ljude što u život hrle daleko brže i snažnije nego što je to mladost činila - ikada pre: ostajemo zbuđeni i zatečeni prolaznošću i promenjivošću svega u nama i oko nas.

Hrleći na reku i spašavajući se od vrelih letnjih dana, bežeći od užarenog asfalta i pritiska urbanog, mladi nemaju vremena spoznati koliko brzo će sva «nova deca» postati «stara deca» i da ništa ne mogu učiniti, a da jednog dana, ne postanu ono što smo mi sada.

Sve što, zaista, mogu učiniti jeste da nijednog trenutka ne zaborave kako brzo vreme prolazi i koliko je to vreme dragoceno... Posebno ovo u kojem, baš, oni žive, vreme u kojem, baš, oni rastu, rađaju i stare...

Vreme u kojem se bezuspešno pokušavaju stare vrednosti zamjeniti novim i drugaćijim.

Kada bi mladi, naša deca i naši unuci, samo malo zastali i um svoj, od Boga darovan, stavili u funkciju promišljanja i osmišljavanja vremena u kojem žive – shvatili bi poruku Miroslava Antića s početka ove letnje uredničke reči...

Vreme nije samo proticanje minuta, sati, meseci i godina... Vreme ne bi trebalo sagledavati hronološkim nizanjem brojeva...

Vreme ima, kao i sve drugo na ovom svetu što ima - kvalitet. Kvalitet bi trebao biti merna jedinica vremena. Mereno kvalitetom vreme bi moglo biti sagledano pravilno i osmišljeno ispravno.

Možda bismo na taj način mogli pomoći, ne samo sebi, već i planeti – da preživi!

Potreba da se osmisli vreme, obogati i oplemeni potpuno novim i kvalitetnim, ispravnim odnosom prema ljudskim i božanskim vrednostima-jedino je što bi čovek mogao učiniti...

Za sebe i za druge...

Kao što je Reč - najvrednije što bismo svojim potomcima mogli ostaviti.

Urednik
Milena Letić-Joveš

AKTUELNOSTI

Poseta delegacije Republike Srpske

Udruženje poslodavaca ustanova socijalne zaštite starih i odraslih lica Vojvodine organizovalo je uzvratnu posetu predstavnika sličnih organizacija i ustanova socijalne zaštite koje deluju u Republici Srpskoj. Cilj posete bilo je upoznavanje sa sadržajima usluga koje pružaju ustanove socijalne zaštite starih u Vojvodini i proširivanje međusobne saradnje.

Slavica Popović, pomoćnik direktora GC u razgovoru sa delegacijom RS prilikom posete Dnevnom centru

Delegacija u kojoj su se nalazili direktor Socijalno-geriatrijskog centra iz Banjaluke, direktor Doma penzionera iz Prijedora, direktor Doma u osnivanju iz Slatine, kao i stručni radnici tih ustanova, te pomoćnik ministra zdravlja i socijalne zaštite u Vladi Republike Srpske, Ljubo Lepir - posetila je: Dom penzionera na Novom naselju upoznajući se sa svim segmentima funkcionisanja Doma: organizacijom smeštaja pokretnih i nepokretnih korisnika (apartmanskim i stacionarnim smeštajem starih osoba), zatim Dnevni centar koji se nalazi u istom objektu, a namenjen je dnevnom smeštaju starih i invalidnih lica te Klub penzionera. Poseti i razgovorima prisustvovali su: direktor Ustanove, doc.dr.sci Đorđe Petrović, kao i pomoćnik pokrajinskog sekretara za socijalnu politiku i demografiju, Milena Vasić, te predsednik Skupštine Udruženja-domaćina: Naće Ištvan. Gosti su posetili Dom penzionera u Futogu. Tom prilikom su, u usmenom razgovoru s domaćinima, gosti izjavili da je svaki od naših domova penzionera veoma bogat sadržajima i uslugama, neuporedivo bogatiji od sličnih ustanova u Republici Srpskoj, ali da im je Dom u Futogu »njajtoplji«. Bilo je to veliko priznanje zaposlenima u toj RJ za sve njihove napore pri radu na poboljšanju kvaliteta komunikacije s korisnicima.

Direktor GC doc. dr. sci. Đorđe Petrović i Milena Vasić, pomoćnik pokrajinskog sekretara za socijalnu zaštitu i demografiju u razgovoru sa gostom: Ljubom Lepirom, pomoćnikom ministra zdravlja i socijalne politike u Vladi RS

Otvaranje rekonstruisanog odelenja u Futogu

Gradonačelnik Novog Sada, Igor Pavličić, otvorio je rekonstruisano odelenje stacionara starog objekta Doma Futog, desetog maja ove godine. Rekonstrukcijom toga odelenja ukupan kapacitet Doma proširen je za 22 nova mesta. Svečanom otvaranju su prisustvovali i član Gradskog veća zadužen za socijalnu zaštitu, prof. dr Sanja Stojanović, direktor GC «Novi Sad», docent dr Đorđe Petrović i rukovodstvo Ustanove.

Andja Beranović, rukovodilac RJ Dom Futog i direktor GC Novi Sad, doc.dr.sci Đorđe Petrović

0 izložbi slika

26 autora, članova Udruženja likovnih umetnika «Likum», izlagalo je svoje slike u Klubu za stara i odrasla lica „Grozda Gajšin“. Otvaranju izložbe, devetog marta, prisustvovalo je oko 80 posetilaca. U programu, upriličenom tim povodom učestvovali su i učenici muzičke škole «Josip Slavenski»:

Mirjana Berić otvara likovnu izložbu u Njegoševoj

Jovana Manojlović, učenica III razreda harmonike, u klasi prof. Vesne Jovanović i Isidora Nestorović, učenica I razreda gitare u klasi prof. Petra Popovića.

Jovana Manojlović svira harmoniku na otvaranju izložbe Udrženja Likum

U programu su učestvovali i članovi sekcije «Ljubitelji lepe reči», Katica Babić i Mihajlo Golubović.

U Domu na Novom naselju, 9.marta 2010.godine održan je književni matine pod nazivom «Životi mog života». Tom prilikom, kao izuzetan pesnik tople reči i jake emocije, predstavio nam se korisnik Doma na Limanu, Mihajlo Golubović. Emira Živković, slikar, bila je gost matinea koji se nastavio druženjem korisnika sva tri doma Gerontološkog centra «Novi Sad» u prostorijama radne terapije.

Katica Babić čita svoje pesme

Pesnici Mihajlo Golubović i Slavko Subotić, kao i korisnica Doma Novo naselje, Danica Bogdanović, učestvovali su i u muzičko-poetskom recitalu učenika Muzičke škole «Isidor Bajić» održanom u plavoj sali Doma Liman, 10.marta ove godine.

KUD «Isidor Bajić» i «Sonja Marinković» koncertima, organizovanim i u ovom tromesečju, obradovali su korisnike svih domova.

Dobrom organizacijom izleta, rođendanskih proslava, kao i redovnim posetama Srpskom narodnom pozorištu, Ljubica Ubavić i Luka Balj upotpunili su i obogatili kulturno-zabavne aktivnosti u našoj Ustanovi.

Izleti

Korisnici sva tri doma penzionera (Liman, Novo naselje i Futog) koji funkcionišu u sastavu Gerontološkog centra «Novi Sad» sa organizatorima kulturno zabavnih aktivnosti Ljubicom Ubavić i Lukom Baljem posetili su fruškogorske manastire Petkoviciu i Šišatovac.

Manastir Šišatovac podignut je 1520. u doba voždonačelnice despotice Jelene, udove Jovana Brankovića. Šišatovac je narodno stecište i stožer mnogih crkveno-nacionalnih i kulturno-prosvetnih zbivanja, kao i mesto susreta brojnih značajnih ličnosti novije srpske istorije i kulture. O sabornom duhu šišatovačkog bratstva svedoči i bogata riznica, koja se s vremenom uvećavala kako je manastir prerastao u značajno stecište hodočasnika iz svih krajeva u kojima su naseljeni Srbi. U crkvenoj riznici je bilo predmeta, knjiga, odeždi, ikona, ne samo iz Srbije i Primorja, nego i iz Rusije, Vlaške, i Svetе Gore. Bila je veoma bogata i manastirska biblioteka. Među 1.442 knjige koje su se između dva rata nalazile u biblioteci, bio je i čuveni „Šišatovački apostol“, koji će 1941. sa manjim delom knjiga i drugih predmeta biti prebačen u Zagreb... Mnogi predmeti iz fruškogorskih manastira i crkava istočnog Srema koji su se nalazili u Zagrebu, 1946. godine su, na traženje SPC vraćeni u Patrijaršiju, a sačuvane knjige u Patrijaršijsku biblioteku, a među njima i „Šišatovački apostol“.

Izlet

Manastir Petkovica izgrađen je na jugozapadnom delu Fruške gore, uz potok Remetu, između sela Divoša i Šišatovca. Manastirska crkva posvećena je sv. Petki (14/27. oktobar). Prema legendi, osnivanje manastira pripisuje se Jeleni Štiljanović, udovici despota Stefana Štiljanovića, koja je, navodno, tu preživela svoje poslednje dane kao monahinja. To je moglo da bude u prvoj četvrtini XVI veka. Tačno vreme gradnje, međutim, nije utvrđeno. Prvi put se pominje u turskom katastarskom dokumentu 1566-67, ali samo u vezi sa manastirskim imanjem. Osnovni arhitektonski elementi petkovačke crkve ukazuju na to da je njen graditelj, možda, našao uzore u arhitekturi crkve Lazarice.

Korisnici Doma u Futogu ispred manastira Petkovica

Poseta gradskom zelenilu

Radni instruktori Nada Jurić i Borka Ćetković su, zajedno sa grupom korisnika Doma penzionera «Bistrica» (Novo naselje) posetili bio-baštu (mini vrtove) koji se nalaze na teritoriji Rasadnika JKP «Gradsko zelenilo» Futoški put 45, gde su se upoznali sa ukrasnim šibljem, ukrasnim drvećem i ružičnjakom, kao i sa proizvodnjom jednogodišnjih, dvogodišnjih i višegodišnjih cvetova, te višegodišnjim sobnim cvećem. Pri upoznavanju različitih formi ukrasnog šiblja, drveća i cveća korisnim savetima im je pomagala diplomirani inženjer hortikulture, Vera Veselinović, zadužena za edukaciju omladine i starih osoba u JKP «Gradsko zelenilo».

Prilikom posete Gradskom zelenilu

Donacija Prihvatnoj stanici

U ime glumačkog ansambla Novosadskog pozorišta (UJ-VIDEKI SINHAZ), glumice Emina Elor i Agota Ferenc, članovi ansambla, uručile su, u maju mesecu, donaciju Pozorišta (mušku i žensku garderobu) namenjenu korisnicima usluga Prihvatne stanice - dnevni boravak, koja se nalazi na Bulevaru kralja Petra 28

Glumice Emina Elor i Agota Ferenc sa socijalnom radnicom, Milosavom Nestorović

Korisnik Doma penzionera «Bistrica» (Novo naselje) Ostoja Tomić, donirao je kupovinu *lat – mašine* što je obradovalo fizioterapeute i korisnike usluga fizioterapije toga Doma.

Poseta pozorišta iz Rume dnevnom centru

Dnevni centar je organizovao izvedbu komedije «Prosida» u režiji Zoltana Fridmana, koju je izvelo Pozorište mladih Kulturnog centra Pećinci. U programu su učestvovali korisnici Dnevnog centra. Prisutne je pozdravila Hereta Milena. Pesme Miroslava Antića govorila je korisnica Dnevnog centra, Slobodanka Blagojev, a pesme Desanke Maksimović - Draginja Basarić. Gost programa je bila i članica Kluba «23.oktobar» Obrovski Dobrinka.

Basarić Draginja, Hereta Milena i Blagojev Slobodanka - korisnice Dnevnog centra

Izbor najlepše terase

Sedamnaestog juna u Domu penzionera "Bistrica" na Novom naselju organizovan je izbor najlepše terase. Osnovni kriterijumi izbora bili su originalnost i kreativnost.

Zorica Radujkov, Bernardeta Tinus i Olivera Raca (žiri) Mirjana Spasojević, diplomirani socijalni radnik

Žiri u sastavu Olivera Raca (predsednik), Bernardeta Tinus (član) i Zorica Radujkov (član) najoriginalnijom terasom proglašili su terasu Nade Dražić.

Nada Dražić među svojim cvećem

Drugo mesto osvojila je Gizela Bosnai, a Aleksandar Aca Bulatović dobio je nagradu za treće originalno rešenje svoje terase.

Santo Franja na svojoj terasi

Prema kriterijumu kreativnosti Steva Roknić i Santo Franja, na čijoj terasi raste lep paradajz podelili su prvo mesto.

Stručna usavršavanja

U okviru interne edukacije, u martu, aprilu i maju mesecu održano je ukupno 9 stručnih sastanaka na kojima su zdravstveni radnici imali priliku da slušaju 6 akreditovanih predavača.

Na stručnim sastancima prisustvovalo je 215 zdravstvenih radnika.

U periodu od marta do juna 2010. godine iz Gerontološkog centra „Novi Sad“ 95 radnika prisustvovalo je raznim oblicima eksterne edukacije.

20.03.2010. godine održana je Konferencija glavnih sestara i tehničara u Skupštini grada Novog Sada.

Na Institutu u Sremskoj Kamenici 20.03.2010. godine održan je stručni sastanak Društva fizio i radnih terapeuta Vojvodine u organizaciji SZRV.

24.03.2010. godine održan je edukativni kurs na temu «Savremeni pristup prevenciji i lečenju arterijske hipertenzije» u Novom Sadu.

26.03.2010. održan je edukativni kurs «Škola hroničnog bola (bazični kurs)» na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu.

Emira Živković, slikar i Mihajlo Golubović, pesnik

27.03.2010. godine održan je edukativni kurs na temu «Problematika prepoznavanja i dijagnostike depresivnih i anksioznih poremećaja u primarnoj zdravstvenoj zaštiti» na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu.

31.03.2010. godine održan je stručni sastanak internističke sekcije u organizaciji DLV – SLD u Novom Sadu, na temu «Terapijske dileme u lečenju osoba starije životne dobi».

Od 9.04. do 10.04.2010. godine održan je simpozijum «Sedmi vojvođanski dani opšte medicine» na temu «Mesto i uloga izabranog lekara u otkrivanju, lečenju i praćenju pacijenta sa dijabetes melitusom». Simpozijum je održan u Novom Sadu, u sali Poslovnog centra «NIS-NAFTAGAS».

10.04.2010. godine u Beogradu, održan je seminar na temu „Multidisciplinarni pristup u prevenciji oralnih oboljenja i povreda“

17.04.2010. godine održan je jednodnevni kurs Društva nutricionista na temu „Ishrana zdravih ljudi“ na Medicinskom fakultetu Novi Sad.

Od 10.05.2010. do 13.05.2010. godine na Kopaoniku je održan seminar na temu „Kopaonički dani javnih nabavki“.

15.05.2010. godine održana su predavanja u okviru interističke i gerijatrijske sekcije u organizaciji Saveza zdravstvenih radnika Vojvodine na Institutu u Sremskoj Kamenici.

Od 21.05. do 23.05.2010. godine održan je VIII Nacionalni gerontološki kongres u Vrњачkoj Banji. Na kongresu je 5 naših radnika prezentovalo svoje radove.

21.05.2010. godine u Savezu zdravstvenih radnika Vojvodine održan je kurs na temu: „Konflikti u grupi – šta i kako sa njima“.

Od 27.05. do 29.05. 2010. godine održan je Simpozijum stomatologa i saradnika sa međunarodnim učešćem u Novom Sadu.

30.05.2010. godine održan je kurs pod nazivom „Pušenje – faktor rizika za zdravlje“. Kurs je održan u SZRV.

Od 1.06.2010. do 3.06.2010. godine u Novom Sadu održan je seminar na temu „Razvoj sektora socijalne zaštite u AP Vojvodini i Olomouckom regionu“.

5.06.2010. održan je edukativni kurs na temu „Demencija“ na Medicinskom fakultetu Novi Sad.

12. 06. 2010. radni instruktori su savladali program stalnog stručnog usavršavanja «Narodna tradicija i zanati» koji je odobrio Zavod za unapređenje obrazovanja i vaspitanja.

Socijalna zaštita starih - evropske tendencije

Ukazujući samo na neke tendencije opštijeg karaktera za koje verujem ne samo da daju osnovnu sliku trenutnog stanja u Evropi nego su i od značaja za pravce razvoja socijalne zaštite starih lica u nas.

Proces demografskog starenja stanovništva uveliko zahvata, upravo, Evropu i to je njena specifičnost. Demografi kažu da Evropa stari mnogo brže nego drugi kontinenti i regioni sveta. To potvrđuje i podatak da su od 25 zemalja sa najstarijim stanovništvom u svetu - 24 evropske. Među njima je i Srbija.

Pojava brzog starenja stanovništva dovodi do ozbiljnog narušavanja međugeneracijske ravnoteže i veoma složenih i teških dugoročnih posledica. Javljuju se problemi na području socijalne politike i zapošljavanja, zatim na području zdravlja i zdravstvene zaštite, u migracionim kretanjima, u ostvarivanju politike jednakih mogućnosti za žene i muškarce, zatim u oblasti obrazovanja, stručnog usavršavanje i sistema celoživotnog obrazovanja, ali i u drugim oblastima.

Zbog toga EU definiše tri pravca svoje akcije da bi se poistigla ta ravnoteža: ulaganje u mlade, pružanje više podrške porodici i ohrabrvanje starijih generacija da ostanu aktivne.

Evropska unija očekuje da će do 2030. godine biti udvostručen udeo vrlo starih osoba (+80) u ukupnom stanovništvu, a to će kao posledicu imati značajno povećane zahteve za svakodnevnom opštom i medicinskom negom i raznovrsnim oblicima i merama socijalne i zdravstvene zaštite. To je jedna

od najznačajnijih tendencija sa kojom se EU već sada suočava. Taj proces se ne odvija izolovano, sam za sebe. Prati ga pojava nuklearizacije porodice, pojava smanjivanja broja dece uopšte, ali i broja dece koja žive u istom domaćinstvu sa starima, a to onda objektivno znači i da su sve manje mogućnosti pružanja usluga pomoći i podrške, odnosno zbrinjavanja starih unutar porodice. Te usluge deca neće moći pružiti starijim članovima svoje porodice zbog profesionalnih razloga, prostorne udaljenosti ali i drugih faktora.

Iz te tendencije zakonito izrasta potreba i nužnost snažnog razvoja usluga profesionalne socijalne zaštite u celini, odnosno profesionalizacije usluga zbrinjavanja starih lica. Ta tendencija će posebno biti izražena u zemljama u kojima je profesionalna socijalna zaštita starih lica nerazvijena i gde se pomoći i podrška starijim osobama pruža laički - unutar porodice.

Janko Drča sa pomoćnikom ministra zdravlja i socijalne zaštite u Vladi RS

Bez obzira na činjenicu da EU sve više poprima elemente jedne specifične državne zajednice, jer su članice prenеле na nju deo svog suvereniteta, treba reći da jedinstven sistem socijalne zaštite, uopšte, pa tako i sistem socijalne zaštite starih lica u EU ne postoji, niti se takvom cilju teži.

Sve to pokazuje da, u praksi brige o starih, u EU - imamo veliku sistemsku raznolikost i šarenilo. Razlike između sistema socijalne zaštite su velike, a odnose se, pre svega, na to da li sistem celu populaciju starih ili ne, postoji li kolektivno obezbeđenje socijalne sigurnosti, na koje osobe se odnosi i primenjuje sistem, ko je dužan da brine i snosi socijalne rizike, šta je cilj socijalne politike zemlje, da li je naglasak na uslugama ili transferima pomoći, da li postoje ili ne postoje razvijene mreže socijalne zaštite, kakva je uloga porodice, koliki je stepen solidarnosti u društvu, da li je sistem socijalne zaštite starih lica decentralizovan ili nije, kako se i sa kolikim učešćem u bruto društvenom proizvodu zemlje finansiraju prava iz ove oblasti i dr. Naravno, ove razlike su nastale iz različitih praksi i istorijskog razvoja sistema u pojedinim zemljama ili grupama zemalja, ali i zbog različitih ustavnih uređenja pojedinih zemalja.

Evropska unija razlikuje probleme koji nastaju na planu individualnog procesa starenja i probleme koji nastaju zbog procesa demografskog starenja stanovništva. Programi za njihovo prevaziđenje imaju u vidu obe ove dimenzije. Imajući sve to u vidu, u izmenjenoj Evropskoj socijalnoj povelji (1997.) u članu 23. regulisano je pravo starih osoba na socijalnu zaštitu, koja treba da bude okrenuta sledećim ciljevima:

- Omogućavanje starijim osobama da ostanu aktivni članovi društva koliko god je to moguće
- Omogućavanje starima da slobodno biraju svoj stil života i da vode nezavisan život u svom porodičnom okruženju onoliko dugo koliko to žele i mogu i
- Garantovanje stariim osobama da se u životu u institucijama odgovarajuće podrške poštuje njihova privatnost i obezbedi učešće u donošenju odluka koje se odnose na uslove života u instituciji.

Bez obzira na opštost ovih opredeljenja sasvim je jasno da su ona najpre okrepljena rešavanju problema nastalih iz brojnih promena koje u životu jedinke unosi individualni proces starenja (odlazak u penziju, teškoće u psihofizičkom funkcionisanju, povećani rizici od bolesti i invalidnosti, finansijska zavisnost, samoća i usamljenost, redukcija odnosno smanjivanja socijalnih kontakata, gubitak bliskih osoba i dr.). Rešavanje ovih problema nije moguće bez neophodne podrške i pomoći porodice, ali i organizovane podrške lokalne i šire društvene zajednice, kao i učešća nevladinog, privatnog, profitnog i neprofitnog sektora i razvijanju mreže oblika i ostvarivanje raznovrsnih mera i usluga socijalne zaštite, a sve s osnovnim ciljem da se očuva i unapredi kvalitet života starih lica. Nije slučajno da se danas starenje smatra predikatorom smanjenja kvaliteta života starih lica, ali i prediktorom njihovog siromaštva. Za sve društvene činioce se, stoga, postavlja osnovni zadat i cilj: kako unaprediti život starih i kako im pomoći da što duže ostanu samostalni i aktivni, kako sprečiti pojavu njihove marginalizacije i kako im omogućiti, kako je to još u Beču 1982. godine na Prvoj međunarodnoj konferenciji o starenju i Planu akcija utvrđeno „jedan zadovoljan, ispunjen i dostoјanstven život“.

Ostvarivanje tih ciljeva na neki način značajno otežavaju neke opštije i za EU specifične demografske tendencije. Jedna od njih je i povećanje broja staračkih samačkih domaćinstava u Evropi i smanjivanje broja domaćinstava u kojima stare osobe žive zajedno sa svojom decom. Ovaj trend je najviše izražen u nordijskim državama. Tendencija povećanja broja samačkih staračkih domaćinstava, najčešće nastala kao izraz želje ovih lica da ostanu u svojim kućama (stanovima), rađa i podstiče trend svojevrsnog “društvenog osamljivanja” starih lica. U razvijenijim i bogatijim zemljama se javlja specifičan uzrok toj pojavi - seoba starih lica u sredine u kojima je život jeftiniji i kvalitetniji, kao i njihova težnja da ostanu nezavisni i da ne opterećuju decu brigom o sebi.

Drugi društveni problem jeste fenomen socijalne isključenosti starih osoba, odnosno fenomen njihove društvene marginalizacije. Istraživanja pokazuju da je taj fenomen posebno izražen u EU zato što je u treće životno doba pristigla tzv. *bebi-bum* generacija, odnosno generacija koja je rođena između 1945. i 1965. godine i koja je po mnogo čemu zaista specifična. Za ovu generaciju je utvrđeno, npr. da je manje vezana za svoju zajednicu od ranijih generacija i da je time u većem riziku da postane socijalno isključena, zatim da je njihova socijalna mreža i po kvalitetu i po kvantitetu siromašnija, da su socijalni kontakti površniji, manja je potreba za pripadanjem komšiluku i zavičaju i sl. Zbog toga, vodeći računa o pristizanju ove generacije u treće životno doba, neki autori (Monnier, 2007) ističu da će se smeštajni kapaciteti u institucionalnoj socijalnoj zaštiti starih lica morati povećati čak za 60% do 100%. Drugi

autori skreću pažnju na jednostavnu činjenicu da pristizanje *bebi-bum* generacije u treće životno doba sobom nosi i porast potreba i zavisnosti od tuge nege i pomoći.

Sve su to dovoljno snažni razlozi da se u zemljama EU i, posebno, u zemljama koje su u procesu društvene tranzicije i na putu učlanjenja u EU - pokušaju reformisati postojeći sistemi socijalne zaštite starih lica, izgraditi nacionalne strategije i definisati mere kako bi se problemu starenja stanovništva i unapređivanju položaja i kvalitetu života starih lica prišlo što celovitije. Zbog toga se, npr. u članicama EU planiraju povećati javni troškovi do 2050. godine namenjeni rešavanju problema starenja i starosti na 3,4% bruto društvenog proizvoda. Šta takvo opredeljenje znači možda nabolje pokazuje podatak da je učešće BDP u EU za te namene u 2004. godini iznosilo 0,5% (to je npr. u Nemačkoj 2004. iznosilo 0,3; Švedskoj 2,6%; Velikoj Britaniji 1% i dr.). To je za EU povećanje od skoro sedam puta. I to je, takođe, važna tendencija odnosa EU prema problemu starih osoba u budućnosti.

Među zemljama EU postoje sistemske razlike u odnosu na veoma veliki aktuelni problem: problem obezbeđivanja usluga dugotrajne nege starih osoba. Odnos prema ovom pitanju je jedan od fundamentalnih problema zasnivanja i reforme socijalne zaštite za naredni period u svakoj zemlji ponaosob i u svima zajedno. Možda se u odnosu na ovo pitanje, na sintetički način, ispoljava jedna od najvažnijih tendencija odnosa prema stariim licima u EU.

 Deo zemalja EU ima veoma aktivan i odgovoran odnos prema ovom pitanju. Tako je npr. u Austriji, Finskoj i Holandiji uveden sistem osiguranja za dugotrajanu negu, kao zaseban vid osiguranja. U Sloveniji bi se trebalo, tokom ove godine, doneti novi Zakon o ovim pitanjima, u Belgiji i

 Francuskoj su neki elementi tog osiguranja već uključeni u obavezno zdravstveno osiguranje, dok je u Nemačkoj to uvedeno kao 5. stup sistema socijalne sigurnosti i on je faktički odvojen od sistema zdravstvenog osiguranja. U našoj zemlji najbrže je reagovalo zdravstvo i u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti definisalo da se usluge dugotrajne nege neće finansirati iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja.

Očito je da je odnos prema pravu starih lica na dugotrajanu negu jedno od pitanja po kojima će se raspoznavati i razlikovati socijalna zaštita pojedinih zemalja u budućnosti i koja će bitno opredeljivati sam sistem socijalne zaštite starih lica.

Sasvim je prirodno da je sve to uticalo i na različit ukupan institucionalni smeštaj lica u ustanovama socijalne zaštite. Ranije se baratalo podatkom da je u Evropi prosečan obuhvat starih lica domskim smeštajem oko 4% populacije starih. Prema podacima iz 2003. godine, u zemljama EU prosečno je obuhvaćeno institucionalnim smeštajem 5,1% ukupnog broja starih lica. U Sloveniji npr. domskim smeštajem je obuhvaćeno 5,5%, u Engleskoj 3,1%, dok u Srbiji to iznosi negde oko 0,5% populacije starih iznad 65 godina života. Sasvim je jasno da jedan od strateških pravaca razvoja socijalne zaštite u Evropi, ali i u našoj zemlji, mora biti dalji razvoj domskog smeštaja starih lica.

Očito je da su u EU, pod pritiskom realnih problema izazvanih procesom demografskog starenja stanovništva, potkušavali razviti i neke druge programe. I to je, takođe, jedna specifična razvojna tendencija socijalne zaštite starih lica u Evropi. To se, pre svega, odnosi na razvoj raznovrsnih oblika stanovanja namenjenih isključivo starim osobama. Tako je, npr. u Velikoj Britaniji razvijen čitav sistem različitih nivoa podrške i brige za stare (porodične zgrade, apartmani sa visokim nivoom samostalnosti, namenski građeni stanovi za stare u zgradama sa zajedničkim prostorijama, obezbeđivanje određenih servisnih usluga ovim licima, domovi za smeštaj starih lica, grupe stambenih zgrada za stare ili u jednoj zgradi grupa stanova za stare i dr.). U Nemačkoj se to svodi na dve grupe objekata za smeštaj starih: domove koji po opremljenosti i uslugama koje pružaju mogu biti vrlo različiti i stanovanje u namenskim stanovima za stare u kojima im se pružaju brojne servisne usluge. Mi smo tu na samom početku.

Jedan od velikih problema ostvarivanja politike socijalne zaštite starih lica je osiguranje dostupnosti, kvaliteta i finansijske održivosti zdravstvene zaštite starih lica, kao socijalne grupacije, ali posebno zaštite starih lica koja su obuhvaćena institucionalnim vidovima socijalne zaštite. Stav i politika EU, definisana posebno u dokumentu iz 2002. godine ("Active ageing: a policy framework") je da se, kada su u pitanju stari, prevashodno mora ići na prevenciju bolesti i promociju zdravlja, s ciljem da se postigne najbolji mogući kvalitet života i to što duže i za što veći broj lica. Promocija zdravog i aktivnog starenja je ključ osiguranja ravnopravnog položaja starih u društvu. Ali praksa ostvarivanja zdravstvene zaštite starih, u EU, je veoma različita kao što je različito učešće zdravstvenih fondova u finansiranju zdravstvene zaštite korisnika domskog smeštaja.

Ukazujući na neke trendove razvoja socijalne zaštite starih lica u EU postavlja se osnovno pitanje šta je od svega toga važno za nas i naš sistem socijalne zaštite. Strategija reforme socijalne zaštite, pa u skladu sa tim i reforme socijalne zaštite starih lica, uvažavala je neke od ovih opredeljenja, ali neke od tih problema nije ni evidentirala. Lično mislim da je to učinjeno dosta neselektivno i nedovoljno usaglašeno sa situacijom, stanjem, rezultatima i izgrađenošću socijalne zaštite starih lica u našoj zemlji sa jedne strane i sa potrebama populacije starih u nas i opštim evropskim tendencijama sa druge strane. Nije npr. rešenje naših problema samo u razvoju vaninstitucionalnih oblika zaštite, kojih svakako nema dovoljno i čiji značaj je veoma velik. Moramo razvijati, prema realnim potrebama i interesima starih osoba, sve postojeće oblike zaštite; moramo razviti brojne nove oblike i stvoriti nove mogućnosti da se potrebe starih na najbolji način i u skladu sa njihovim interesima, pravima i slobodama, zadovolje; treba izgraditi, za naše uslove i specifičnosti, optimalan i dovoljno fleksibilan sistem koji će u punoj meri uvažavati potrebu i omogućiti međugeneracijsku solidarnost, obezbediti dostojanstvo i potreban kvalitet života starih lica, njihovu uključenost u društvo, jačanje uloge i odgovornosti porodice, ali i svih drugih društvenih subjekata (država, uža i šira zajednica, nevladin, profitni i neprofitni sektor i dr.) u brzi o starima i garantovati sistemski zasnovano i organizovano pružanje, visok kvalitet i ekonomsku održivost raznovrsnih usluga namenjenih ovim licima.

(*Deo izlaganja Janka Drče, diplomiranog psihologa, na Gerontološkom kongresu Srbije održanom u Vrnjačkoj Banji od 21. do 23. maja*)

KORISNIČKI KUTAK

Crta i piše:
Persida Maluckov

Likovna azbuka

AKANT (ACANTHUS)

a) _____ višelisnato stablo iz porodice zeljastih biljaka sa perasto razdeljenim listovima koji su lepezasti, pravilno raspoređeni i pri vrhu se skupljaju u jedan jedinstven klas.

b) _____ biljka koja je kod starih Grka prikazivana kao stilizovan-pojednostavljen oblik. Akant je čist dekorativni ukrasni element na korintskom kapitelu (stubu) ali na amforama.

AMAJLJA (lat. amolire- odstraniti,otkloniti)

Amulet, talisman- predmet od zlata, slonovače, filigrana kojem ljudi pripisuju čarobnu moć; štiti od bolesti, uroka, nesreće ili od demona. Stalno se nosi sa sobom na ruci, ali najčešće oko vrata. Kod primitivnih naroda amajlja je i od drugih materijala- zuba, dlake ili šapa neke životinje.Iako nastala rano, svojstva amajlje sačuvana su do današnjeg dana.

Iskustva: Sećanje na moj dolazak u dom

2003. Treći oktobar!

Pamtim taj dan i uvek će ga pamtitи. To je dan u kojem sam postala stanovnik Gerontološkog centra, Doma penzionera na Novom naselju.

Odrasla kao jedinica, pažena i mažena, nisam znala za tužne strane naših života. Ali život se uvek pokaže u punom svetlu, pre ili kasnije.

Svima. Ne samo meni.

Poslednjih godina, pred dolazak u Dom, imala sam dve sahrane. Moji najmiliji: majka i muž-umrli su, takoreći, jedno za drugim. Dve sharane sam imala u četiri dana... što je, priznaćete, bilo veoma stresno za mene.

Danica Bogdanović i Steva Roknić

Sama u kući, sve propada, a ja se očajnički trudim da to zaustavim: da održim u stanju kao nekada, kada smo majka i ja, bez oca koji je stradao u ratnom vihoru, uspevale negovati našu «kućicu u cveću». Finansijske krize, moja usamljenost, tuga za preminulim: sve je to podrivalo moju volju da se borim dalje. Lagano, ali sigurno: uvlačila se u mene depresija.

Tako bolesna dospela sam i u bolnicu. Srećom, oporavila sam se, izšla, pa nakon kraćeg boravka sa decom i unucima odlučila doći u Dom.

Nisam imala snage da se vratim nazad, u Odžake, u maninu kuću.

Treći oktobar: to je početak velike manifestacije koja osvežava sve u Gerontološkom centru.

Baš tada sam, kao što rekoh stigla i ja. Svi su me lepo primili: zvali na izlete, na igranku, na radnu terapiju, ali ja sam sve to odbijala. Nisam se ni sa kim družila. Bila sam setna i veoma često plakala. Jedina radost bili su moji unuci sa kojima sam provodila dosta vremena.

Razmišljajući o sebi i životu, ipak sam, nekako, uspela prevladati to stanje tuge i doneti odluku da tako više ne ide.

«Potrebna sam sebi i svojoj deci, svojim unucima» ubedila sam samu sebe razmišljajući usamljena u dugim noćima. «Da bih bila prava baka, da bih uspela pružiti im svu ljubav ovoga sveta i igrati se sa njima, pomagati im u rešavanju domaćih zadataka, ja moram biti drugačija!» govorila sam sama sebi.

I uspela!

Ubedila sam sebe da je osmeh jedini pravi lek. Osmeh koji se vratio na moje lice pomogao mi je. Sada uspevam da pomognem najmlađem unuku da savlada nemački jezik, starijem da završi srednju školu. Nadam se i pronađetu!

«Nada umire poslednja» govorim sebi. I smešim se!

Tako nasmejana upoznala sam i Stevu. Pre dve godine predložio mi je da se družimo.

To me ohrabriло, omoglo da se uključim u sve akcije koje se u Domu penzionera dešavaju: izlete, igranke, priredbe različitih oblika (dramske i književne večeri, koncerte i slično).

Pohađala sam čak i časove engleskog jezika i kompjutera!

Nijednog trenutka nisam se pokajala što se družim sa Stevom... iako sam se u početku nešto nećkala!

Danas mi je draga što nisam potpuno sama, što ima neko da misli na mene i da mi se nađe pri ruci kada sam bolesna...

Kada je neophodno priteknemo jedno drugom u pomoć. Osećam se zadovoljno i sigurno, potpuno zaštićeno ovde u Domu.

Omiljena sam u svom okruženju - što me, takođe čini srećnom.

Stekla sam novu vedrinu i samopouzdanje žečeći da proživim svaki trenutak svoga života maksimalno!

Danica Bogdanović

U trećem dobu

U trećem dobu toplo sunce sija,
dok nežnost telu kao melem prija;
usne meke poljupce još žele,
pa uz čašu vina pesmom se vesele.

Moje noge kolo rado zaigraju,
vešto prepliću, k'o da čilim tkaju;
osećaji s nadom večito traju,
uvek mladi za godine i ne znaju.

I u trećem dobu za ljubav marim,
kada ga ugledam, lice se ozari.
Nije srećan onaj koga neko voli,
već srce moje što ljubavlju zbori.

Često viđam porugu ostarelom licu,
sta da radim, volim kada starim;
ko ne bi da ostari, neka put
u večnost kao mlad ostvari.

Oduzmite ljubav meni,
tad će prestati i da starim,
jer za život bez ljubavi,
srce bolom prokrvari.

Dobrinka Obrovski-Kragić

Neka raste i kopni u zemlji

Škripnu gvozdenu starinsku kapiju. Betonska stazica smeštena među nisko potkresanom živicom, pruža se mom laganom koraku. Preko zelenila žive ogradice izvijaju svoja tanana, trnovita tela, baštenski manekeni, ruže puzavice. Mirisne lepotice emituju svoje boje ka nebu i daruju ih suncu, svoje slatke, pomamne arome nesebično razotkrivaju mojim čulima.

Rubin crvena je najupornija u intenzitetu svoga kolorita, ni nevino roze lepotica ne odriče se pažnje koju zaslužuje, žuta prkosnica je ponosna, bledo crvena nemetljivica je magički smerna. Izmamiše mi čežnjivi, pokajnički smešak: "Ružice, lepotice, drugarice, ne ljutite se na mene, u igri vam kidah lati, da ih među dlanovima protljam i sanjam, ne ljutite se na me, dete sam bila nestošno i osiono... Ružice, sunca i pesnika miljenice! Ne ljutite se, dete sam bila, kada šarena lopta padne na vaša stabla krhka, kako sam mogla znati... da može boleti, kako sam mogla znati da i cveće ište dodir i ljubav, svetlost i vodu, vazduh. I san. Kada uveče pognete, skupite svoje glavice za počinak, a ja vam prstima, detinjim, nezgrapnim remetim san, u želji da mirišete kao i danju. Oprostite mi, lepotice... nisam mogla znati zašto me baka grdi kada vas dodirima slaman, oprostite mi na detinem inatu, na vražjoj igri, na mašti bez kraja. Nosio me vetar raspusni, mladost me zapaljiva ponela i ugasila u trenu... Kada napunim ruke latima vašim i bacam ih po sebi maštajući, zamišljajući da sam Doroti na putu za čarobnjakov Oz!"

U mislima sam molila ruže za oprost, I bila sam čudno setna, koračala sam kroz hodnik, koji je miomirisao na moje detinjstvo. Onda ugledah svoju čukun babu, ona sedi na tronošcu sa malom motikom u ruci, okopava ruže.

-Baba Rado!, moj usklik je prenu iz misli, ko zna kakvih.

Baba ustade hitro, kao da joj sto i kusur nije: "Eh, diko moja, ti si kod babe tvoje došla! A zašto si, lalo moja, kosu od sekla?"

Baba me zagrljala, kako više nikada niko nije.

-Bako, to je sad u modi.

-Ako, ako, 'ceri, I ja sam modu terala! Eh, da ti znaš, kada sam ja devojka bila! Pletonice do zadnjice, pa kad se ja u kolo uhvatim, sve se momci otimaju do mene ko će!

-Ne sumnjam bako, zapanjuju me tvoji životni poleti, bez obzira na srebro u kosi!

Ona se nasmeja, ali žal u pitanju i navikama staračkim, probija se notama nostalгије. Isplivavaju stari albumi sa fotografijama, pitanja bez kraja: Da li će neko otvoriti moja vrata? Ova reka života gde se uliva?

Ali, 'uti, osmehuje se, raduje se zbog mene i za mene, govorim joj da sam krenula na prava, biću sudija kada porastem, kao i većina iz familije. Baba se raduje, kaže da dočeka moju diplomu, pa mirno da umre. Ja slažem da joj ne pričinim bol... neće razumeti zašto mi se srce otima, po nekad, kada do zore pišem poeziju... a prava me odbijaju poput hladnog, neprijatnog leda. Zato ne govorim sa njom o svojim knjigama, zna ona dovoljno, milo joj je... ona je nepismena, ali zna. Zna ali me verovatno neće podržati. Varovatno ću i ja tako, ako budem imala dece. Naračito ako bude bila devojčica. Naučiću je da ogrubi svoju slobodu, da ne krije samoću u svojoj duši, i ne hrani porok duboke emotivne boemštine u srcu. Znam i

sama, nije lako buditi se umoran i pevati pesmu koju ne sluša niko. Davati mladost i leteti ka zažarenou zvezdi. Ustajati, opet padati, i tako... potroši se mladost slatka. A nakon slatkog, svi oseti su kiseli ili gorki. Ali baba zna da ima svoju sreću, ima nas... ima nekoga ko će otvoriti vrata kada zatreba... pružiti ruku, imati zahvalnost.

-Eto, 'ceri, niko mene nije htio da da u školu. Udali mi sa šesnaest, a učila bi' ja školu, važno je to! Zato ti uči, ljubi knjigu! A znaš kako, okreneš knjižicu, pa dole, dole u zadnjicu je poljubiš, e baš tako!

Ja se nasmejah naivno, mladalački. Nisam shvatala tada, šta znači "knjigu ljubiti u zadnjicu". Ali, ona je znala, jednostavnim i lakim rečenicama, narodskim, mudrost izgovoriti i to veliku. Dok ja tražim odgovore za sve, i lutajući užasnim laverintima grešaka i izgovora, ključ ne nalazim!

Ko je to rek'o da vreme leči? Sve i da sam stena.... Ali babin topli osmeh ne daje mesta mojim tugama.

-Baba Rado, ruže su prekrasne!

-Više ih ne mogu negovati kao nekad, ali čučnem ovako na stoličicu, pa ih zalijem, okopam, ne dam korovu da ih guši!

Gledam je, shvatam značaj i lepotu životnih vojevanja. I sedeći se cveće može negovati.

"Nabraću ti kad kreneš posle, da ti miriše đul u sobi."

-Ne, baba, to nikako, one ovde najlepše mirišu!, pomislih, dosta sam ih čerečila, neka žive kud im je na menjeno, naka rasteu i kopne u zemlji.

Uđosmo u prizemnu kućicu, uvuče mi se pod kožu, poznati miris dunja, oraha i šerbeta.

Prababa Mica, puši i pažljivo prati sapunsku seriju na televiziji.

O, došla si!, poljubi me, i okrenuta ka televizoru dodade: Samo da se završi serija, pa ću da postavim ručak.

Baba Rada iskoristi situaciju, znajući da je za sada niko neće prekidati:

-Ali, iako ni dana škole nemam, zaradila sam penziju.

Prababa se nasmeja ironično, i ne okrenuvši se: "To je bilo drugo vreme, mogao si i bez škole da dobiješ penziju! Ne uči dete pogrešno!"

Ne vantarizgaj! Ja sam radila u Zastavi, u Vojnoj fabrici, velvorele sam pravila! A pusti moj Grujica, Bog da mu dušu prosti, vucarao se sa onom ciganšturom...

'Ajde, baba, šta je sa tobom, kuku meni, šta traskaš pred detetom, revoltirano je prekida kćerka, moja prababa, babinim rečima zvana Crna Mica.

Pa jes' tako je bilo, nisam ništa slagala! Grujica otišao, sa Cigankom Vukom, rekli mi ljudi. Ja ga grdna čekala pet dana. Više ni 'rane u kući nismo imali, dete mi plače gladno... ja ne znam kud ću i šta ću. Pomislih, idem kod svekrve, tetka Spasenije, da joj se izjadam. Spasenija me dočekala u avlji, eh... kakva je to žena bila... ajduk!

Baba ne dosaduj detetu, ima ono svoja posla, opet je prekida kćerka.

Baba se napravi da nije čula, pa nastavi: Spasenija bila nekako posebna žena, rgna žena, probijala se kroz život. Ne ovako kao ja... ja bila mirna, tiha, mlada, nisam ništa znala k'o duduk! Šta ćeš...

Mene uhvatio nekakav unutarnji napad smeha, ali nije red da se smejem, jedva se suzdržah da je pitam šta joj znače te reči: vantarizgati, rgna... ali shvatih iz konteksta.

Kada je prababa izašla na kratko da mi donese slatko od dunja, baba Rada iz unutarnjeg džepa crne, vunene bluze, drhtavom rukom izvlači novčanicu zamotanu u rolnicu:

Uzmi ovo, sakrij, da ne vidi Crna Mica...sebična je, razmazila sam je, jedinica mi je, sve zagledajući bojažljivo oko sebe staraćkim, vodnjikavim očima.

Uvek su to male sume, za dva sladoleda, možda kartu za bioskop, ali, značilo je više od toga, i njoj i meni.

- Baba, i šta se desilo kada si se obratila Spaseniji za pomoć?! radoznela sam da čujem njenu priču.

- Da, sve je bilo tako, boga mi, Spasenija me dočeka u avlji...kada me ugleda sa detetom u naručju, plačem ja, plače dete, ko' da je znala. "Jel' Rado, moj Grujica pusti?!"

Ja plačem, suza suzu stiže, vidi ona šta je po sredi, te me uvede u kuću, na'rani mene i dete. Ćutimo obe... Spasenija vidi, grize se za jezik da ne kune rođenog sina: "Jes' moj, ali ne valja ništa. Nagrdiću ga ja samo da mi padne šaka, uh, daboga da se... Ne sekiraj se ti Rado, evo, ja ču da ti pratim nešto para da imаш... nemam sad ništa u kući boga mi!

Spasenija mi dade jedan džačić brašna i tikvu da pečem. Vučem onaj džak i tikvu, a teška ko tučak, a dete za ruku, a zapelo mi u grlu, ne znam šta bih sa sobom. Al', da se živi mora... Ne prođe ni tri dana, kad evo ga Radojica, jadan onako gluv, jedva mi objasni da ga poslala teta Spasenija... da hitno dođem kod nje.

I tako... ja stigoh tamo, ona me dočeka odevena kao za nekaku svetkovinu, pa reče:

"Rado, ne sekiraj se više ništa, ja sam sve sredila. Bila sam u Zastavi, ispričala ljudima situaciju celu, po nedelji, ti ćeš na Grujicinom poslu da radiš, a njega će da izbace kao poslednju mandžuku."

Kad to reče, ja umalo ne padoh sa stolice. Ona to vide: "Rado, on jeste moj, ali ja ču njega da se odreknem preko novina! I ništa mu ne dam više, ni ovu kuću, ni onu dedinu njivetinu, ni onu kućerdu u selu. Nek' propadne vala, nek' sam grešna, ali sve ču da prepišem tvom detetu! Sutra idem, sve to da kažem u pero advokatu Dragoljubu, a on neka ga, nek' se vuče sa kojekakvim, belosvetskim..."

Njena priča me vratila u vreme poštovanja visoko postavljenih etičkih standarda, negovanja tradicije i korena, kao što baba reče: "Znao se nekakav red... a ovo danas, da bog sačuva! Od drogoša i marifetluka. Kad ih vidiš ne znaš da li je muško ili žensko, ja sam kiku nosila, a momci danas kače minduše ko devojke. Nekad se znalo ko vozi traktor, a ko otvara kapiju!"

Razmišljam o njenim vremenima, u modi su bile plete-nice, rumen na obrazima, vezene čarape i netaknuti devojački jelek. Čedna i naivna duša, vašar i kolo da se vije, kabeza i kibicovanje momka iz daleka. Momak nije smeо biti bećar ili muzikant, pesnik ne daj bož! Na devojku bez preslice ili pletiva anatema je pala, na onu što mnogo čita i sanjari demonska ruka. Ta, koja se u "vrzino kolo" uhvati, teško se spase, osim pomoću nekakve basme ili utuka. Zato pravim sulude, nepotrebne paralele između babine i moje mladosti. Ponor neprestostivi, potonuću ako nastavim. Ponor dubok čitav vek. Teško je snaći se, nije to običan ponor. To je ponor lavirint! Ipak,

uz "dobru nameru" i "lepu reč", kao životne lajt motive kojih se moja baba pridržavala, sve se nekako "preko pleći prevali".

Kao da mi je pročitala misao, baba napravi malu digresiju za ručkom. Između zaloga sarme sa ljutom paprikom, i gutljaja domaće graševine, reče kao za sebe: "Važno je biti čovek."

Dragana Džajević

Posvećeno Radojki Pavlović(1893-1999), iz Kragujevca

Vreme je za razonodu

Aforizmi

- Demokratija sija punim sjajem. P r ž i.
- Ne kuvam mleko, ali često mi prekipi.
- Pedantan političar. Svoju uflekanu prošlost dao je na hemijsko čišćenje.
- Vratili bismo se mi radu, ali izgleda da smo zaboravili put.
- Kad nema jeftinog brašna-mora da se radi ispod žita.
- Tat a je popio : otkaz. Mama je popila: batine. Ja nisam popio mleko!
- Ekonomija je kod nas č u d o. A kod drugih s t r u k a.
- Od svih transakcija, narodu je ostalo više transa nego akcija.
- I u svetu se ljudi izležavaju, ali ne na železničkim prugama.
- Modernizuje se i Parlament. Skupštinske afere moći će da se guraju pod crveni tepih.
- Političari imaju vile, bazene, telohranitelje, limuzine, devizne račune u inostranstvu, a sve to u interesu građana Srbije.
- Počinje velika svetska drama. Mi smo stradali još na generalnoj probi.
- Hleb nije luksuz. On je za nas nacionalno blago.

Mali oglasi

- Ako rešite da ostavite alkohol, ostavite ga meni.
Šifra «Ljubitelj»
- Prodajem kuću na klizištu.
Šifra «Nije mnogo prešla»
- Menjam zdravstvenu knjižicu za deviznu.
Šifra «Zdravlje je najveće bogatstvo»

- Poklanjam lepog bul-terijera. Jede sve.
Šifra «Obožava decu»

Naši korisnici u poseti fruškogorskim manastirima

Velike šale

- Ode Perica u crkvu, ali ne ulazi. Pitaju ga: «Što ne uđeš?»
Perica: «Ne znam gde da ostavim bicikl!»
Pop mu ogovori: «Ostavi ga iza crkve.»
Perica: «A ko će da mi ga čuva?»
»Amin «
Uđe Perica u crkvu i počne da se krsti. Kaže:
»U ime oca i sina svetoga duha.«
Pop pita: «A gde ti je: amin?»
Perica: «Eno ga iza crkve . Čuva mi bicikl.»
- Pricaju dva sveštenika
Prvi: « Joj ..Juce ja dodjem u samostan i udjem casnoj sestri u sobu, a ona gola na krevetu.»
Drugi: « I - sta si uradio? »
Prvi: «Pa... pokrio ju...sta drugo? Šta bi ti uradio?»
Drugi: «Pa... kao i ti : l a g a o!»
- Razgovaraju 3 dečaka
1. kaže:
- Moj brat je sveštenik i kad ide ulicom svi ga zovu OČE.
2. kaže:
- Moj brat je kardinal i kad ide ulicom svi ga zovu EKSE-LENCIJO.
3. misli dugo šta da kaže, pa se seti:
- Moj brat ima 250kg i kad ide ulicom svi kažu ISUSE HRISTE.
- Negde u pustinji održavalo se svetsko prvenstvo policijaca. I naravno došli su i naši polismeni. Zadatak je takav da pobeduju oni policajci koji prvi dovedu devu. Nakon pola sata - eto ti naših policajaca: vode slona svog krvavog i u masnicama. Žiri kaže: „Ne možemo vam priznati rezultat, jer je to slon, a ne deva.“
Na to će slon: „Nisam, nisam - deva sam.“
- 7 od 10 engleskih navijača misli da će Engleska pobediti na svetskom prvenstvu 2010. Ostala 3 još nisu dovoljno pijana.

sudoku 1

1	8	2	5	4	7	3	6	9
5	9	6	3	2	1	8	7	4
4	3	7	1	5	8	6	2	9
9	5	1	4	6	3	7	8	2
7	3	2	1	5	4	9	6	8
2	8	6	9	3	7	5	1	4
4	5	9	6	2	1	3	4	8
5	9	2	1	7	4	8	3	6
1	8	2	5	4	7	3	6	9

sudoku 2

4	5	9	6	2	1	3	4	8
2	8	6	3	5	7	1	9	4
7	3	1	4	8	5	2	6	9
8	2	7	5	1	9	6	3	4
1	6	5	3	4	2	7	8	9
3	9	4	8	7	6	1	5	2
6	4	8	7	9	5	2	3	1
5	1	3	2	6	4	8	9	7
9	7	2	1	8	3	4	6	5

rešenja:

9	7	2	1	8	3	4	6	5
5	1	3	2	6	4	8	9	7
6	4	8	7	9	5	2	3	1
3	9	4	8	7	6	1	5	2
6	4	8	7	9	5	2	3	1
2	1	9	7	3	5	6	8	4
3	6	8	9	5	2	4	7	1
7	2	1	4	8	6	5	9	3
9	5	4	1	7	3	8	2	6

sudoku 2

sudoku 1

Reagovanje: Treba paziti da se s prljavom vodom iz korita ne izbaci i dete

I treći broj «Budilnika» obiluje lepim i korisnim napisima. Intervju sa Anom Čepe, prvakinjom opere Srpskog narodnog pozorišta izdvajam i osećam kao da sam u njemu učestvovao, jer opisuje vreme i događaje čiji sam i sam učesnik bio....Kako mi je prijatno bilo pročitati reči Ane Čepe koja lepo govori o horu novosadske opere! Sećam se da je taj hor gostovao u Sabornoj crkvi u Novom Sadu...Bili su to nezaboravni doživljaji. Tada tamo nisu odlazili samo vernici, već, pre svega – ljubitelji lepog horskog pevanja.

Ljubica Baćkalić pokraj rođendanske torte

Umešno vođen razgovor naveo je gospodu Čepe da ispriča sve što je u bitnoj meri uticalo na njen razvoj. Pokazao je da su vrhunski umetnici skromni i uvek spremni da istaknu tuđe uloge i okolnosti, pre nego svoj talent, rad i ostalo što je neophodno da bi se umetnik našao na vrhu lestvice najboljih!

Na dva mesta gospoda Čepe ističe da je ateista i to obrazlaže činjenicom da je papa blagosiljao zločince u Drugom svetskom ratu i tajnim pacovskim kanalima ih kasnije sklanjao da ne bi bili osuđeni za svoja zlodela.

Stotinama godina sveštenici blagosiljavaju ratnike. Oni su u svojim državama zaduženi za to.

Sama ta činjenica dovoljna je da se izgubi poverenje u crkvu i postane ateista. Ateista se ne rađa: ateista se postaje.

Od komunističkog vremena ostala su mi dva pojma:

- «Autentična potreba»
- «Treba paziti da se prljavom vodom iz korita ne izbaci i dete»

Pojam «autentične potrebe» mi je koristio, tokom života, da svoje prohteve uravnotežim, a pojma pod rednim brojem dva da odvojam važno od nevažnog kada je reč o nečemu što je teško izdiferencirati, pa i o Bogu i religiji.

Religije su definisali ljudi zbog svojih potreba, a Bog je preko svoje r e č i dao smernice kako ljudi treba da žive i da se ponašaju da bi dobili blagoslove. Trebalо mi je punih 60 godina da to shvatim. Možda predugo, ali shvatio sam da prljavu vodu treba baciti, ali dete nikako!

Od ateiste sam postao teista. «Prljava voda» u ovom slučaju su religije, a «dete» je Božja reč: Biblija.

Citam Svetu pismo i družim se sa ljudima koji se trude da žive po načelima koja nam Bog daje. Moja radost je tako daleko veća nego da sam ostao ateista, jer mnoge istine bi mi ostale nedokučive, a mnoge lepote neostvarive.

Još jednom: hvala Ani Čepe, prvakinji opere SNP za ono što je poklonila Novom Sadu i Vojvodini i podsetila nas na neka lepša vremena!

Prof. dr.sci Emil Tatić

Dragica Savić i Roza Prpić (korisnica Doma Liman) na proslavi rođendana u Futogu

Borka Ćetković radni instruktor Doma Novo naselje i Ostoja Tomić, korisnik i donator na rođendanskoj zabavi

Ljubica Janković i Radmila Brankov na proslavi rođendana

NAŠE ZDRAVLJE

Pronašli smo za vas

Korisne informacije pronašli smo u časopisima i knjigama kojima je osnovna tema zdravlje.. Preneli smo ih sabrane na jednom mestu, da biste ih lakše koristili

- Teorija da optimistične osobe žive duže napokon je dobita i službenu potvrdu. Jedno takvo istraživanje proveli su naučnici sa Univerziteta Wayne State iz Mičigena, čiji rezultat je objavio časopis Psychological Science. Stručni tim proučavao je oko 230 fotografija igrača bejzbola koje su se nalazile u Bejzbolskom registru iz 1952. Oni koji su se često sмеjali živeli su u proseku 72,9 godina, a oni koji gotovo nikada nisu skidali smeh s lica živeli su u proseku sedam godina duže!
- Život bez vode na Zemlji nezamisliv je. Posle kiseonika voda je na drugom mestu po vitalnoj važnosti za organizam. Od svih elemenata u našem telu najviše ima vode, koja je osnovni pokretač svih događanja u organizmu. Ona ispunjava funkcije otapanja i prenosa hranjivih elemenata do ćelija, ali i izbacivanja toksina iz našeg tela. Bez hrane čovek može živeti ceo mesec, a bez vode jedva jednu sedmicu. Dehidracija je jedno od deset najčešćih stanja zbog kojih starije osobe dospevaju u bolnicu. Osobe starije dobi izloženije su dehidraciji zbog slabijeg reagovanja centra za žеđ u mozgu, inkontinencije, oslabljene funkcije bubrega, otežanog gutanja, problema kod dr-

žanja čаše, slabije pokretljivosti i zaboravnosti. Ne treba zaboraviti da je dnevna količina vode jako važna i zbog usporene probave koja je čest problem u toj dobi. Umesto vode mogu se piti i nezaslađeni čajevi, naročito menta i kamilica.

- Stručnjaci kažu da je dnevna potreba za vodom proporcionalna telesnoj masi. Svaki kilogram mase zahteva minimalno 0,3 dl vode dnevno što je oko 8 čаша vode najmanje!
- Dakle: trebali bismo konzumirati između 1,5 - 2 litra vode dnevno!
- Čovekove potrebe za vodom zavise i od temperaturu tela i okoline, stepena aktivnosti, nadmorske visine, funkcionalnih gubitaka, metaboličkih procesa i doba starosti.
- Gojaznost je postala hronična bolest 21. veka. Višak kilograma ugrožava svačije zdravlje. Nije to samo pitanje estetike, nego, zaista pitanje života ili smrti. Gojaznost može biti okidač mnogih bolesti. To je bolest i kao takvoj mora joj se pravilno pristupiti. Kada razmišljamo o skidanju kilograma, većina nas razmišlja kako u što kraćem vremenskom periodu dostići idealnu težinu. Takvo razmišljanje treba zaboraviti. Dostići i zadržati idealnu težinu dugotrajan je posao koji zahteva pomoć nekoliko stručnjaka koji mogu ustanoviti koji je pristup rešavanju problema viška telesne težine najbolji za svakog pojedinca. Često je identifikacija vlastitih slabosti ključni faktor da bi se reduksijska dijeta provela do kraja. Zato je psiholog nezaobilazan, kao stručnjak koji analizira vaš stil života, daje potporu i savetuje kako ćete uspeti istrajati i prevladati krizne trenutke koji često predstavljaju najvažniji razlog neuspela. Da bi težina bila pod kontrolom treba umeti kontrolisati način razmišljanja i doneti sve-snu odluku o pravilnoj prehrani, telesnim aktivnostima i brizi za zdravlje koja traje celog života.

- Poslovica kaže: «Bez muke nema ni nauke... Tako i bez znoja, vežbi i smanjenja unosa hrane nema ni zdrave težine...»
- Neurolozi tvrde da bi u potpunosti mogli oporaviti pacijenta sa simptomima moždanog udara, koji bi stigao u bolnicu u prva tri sata od pojave prvih znakova!
- Zato je uspešno i blagovremeno prepoznavanje moždanog udara i hitno dovođenje pacijenta u nadležnu ustanovu (bolnicu) – presudno!
- Ako ljudi koji su blizu ugrožene osobe ne prepoznaju simptome moždanog udara obolela osoba može doživeti teška oštećenja mozga.

PREPOZNAVANJE MOŽDANOG UDARA U TRI KORAKA – STR

Doktori danas tvrde da se moždani udar može lako prepoznati ako pacijent pravilno reaguje na sledeća tri pitanja:

- S - zatražiti da se nasmeši
T - zatražiti da izgovori jednostavnu rečenicu - (npr. – Danas je lepo vreme.)

- R – zatražiti da podigne obe ruke iznad glave
Ako pacijent nepravilno reaguje bar na jedno od navedenih pitanja, odmah zovite hitnu pomoć i predložite im uočene simptome.

NOVI ZNAK ZA RASPOZNAVANJE MOŽDANOGL UDARA JE :

ISPLAZI JEZIK

Ako se jezik krivi na jednu stranu, a nije isplažen u srednjem položaju, to je još

jedan znak postojanja moždanog udara.

Ishrana i starenje

Energetske potrebe zavise od bazalnog metabolizma osobe (zavisi od poželjne telesne mase) i nivoa fizičke aktivnosti. Nivo bazalnog metabolizma zavisi od mišićne mase tela osobe kojoj određujemo energetske potrebe. Mišićna masa se smanjuje kako se godine nižu, te se i energetske potrebe starijih osoba smanjuju.

Potrebe za *belančevinama* kod starih osoba su iste, a po nekim epidemiološkim studijama i veće u odnosu na mlađe odraslo životno doba.

Unos vode kod starih osoba je isti kao kod mlađih odraslih osoba. Smanjena fizička aktivnost može uticati na osećaj žedi. Bubrezi starijih osoba teže zadržavaju vodu, te je gubitak vode mnogo veći. Depresija, koja se kod starih osoba često sreće, kao i upotreba laksativa (lekovi za olakšavanje defekacije) i diuretika (lekovi za izbacivanje mokraće), uzrokuju smanjeni unos vode. Gubitak vode iz organizma je mnogo veći kod starih osoba koje boluju od šećerne bolesti ili bolesti u kojima se javlja dijareja ili povraćanje.

Potrebe za vitaminima i mineralima

Mineralne materije su od velikog značaja za kvalitet života u starosti

Potrebe za *vitaminom D i kalcijumom* su kod starijih osoba veće, jer je i rizik od oboljevanja od osteoporoze veći. Starije osobe se manje izlažu sunčevoj svetlosti. Unos mleka i mlečnih proizvoda je kod starijih osoba individualan, često nedovoljan. Usvajanje kalcijuma u tankom crevu starih osoba je sve manje kako se godine nižu. Poželjan dnevni unos kalcijuma u starijih osoba od 50 godina je 1200 mg.

Unos vitamina i minerala. Stare osobe se često odlučuju da pored propisane terapije za hronične bolesti koje su česte u ovom životnom dobu (visok krvni pritisak, srčana oboljenja, bolesti koštano-zglobnog sistema, šećerna bolest, povišene masnoće u krvi...), koriste i vitaminske i mineralne suplemente. Ne treba zaboraviti da namirnice uz vitamine i minerale sadrže i *fitohemikalije* (*flavonoidi, izoflavoni, steroli, limoneni itd.*), brojna jedinjenja koja imaju važnu ulogu u ljudskom organizmu.

Koenzim Q (jedinjenje koje ima važnu ulogu u metabolizmu čoveka) u komercijalnim oglasima se često spominje kao materija koja usporava starenje jer „*povećava odbrambene snage organizma protiv bolesti*“. Naučne studije su dokazale da unos koenzima Q u obliku tableta ne utiče na imuni sistem čoveka i da može imati negativan uticaj na stare osobe sa lošijom cirkulacijom.

Tu su i gvožđe, selen, cink, bakar, magnezijum.

Potreba za vitaminima C, B12, E, A je povećana kod starih ljudi.

Hipovitaminoze u starih nastaju uglavnom zbog promene na želucu i crevnom aparatu, kod hroničnih pušača i alkoholičara.

Željka Marić, nutricionista

Nove ideje: *Pesništvo protiv demencije i starosti*

U Nemačkoj je u toku novi projekat, koji, u jednom staračkom domu animira stare i obolele od demencije i Alchajmerove bolesti, da recituju stare i pišu nove stihove.

Stihova koje smo naučili u najranijim danima, setićemo se i u dubokoj starosti (Brana, Goca i Luka u Futogu)

Poetry Slam u svetu postoji već više od dvadeset godina. Prvo takmičenje u slobodnom pesništvu odnosno, recitovanju vlastitih stihova od strane takozvanih „običnih ljudi“, bilo je u SAD-u, u Čikagu 1986. godine. U Nemačkoj Poetry Slam, u poslednje dve godine, dobija sve veću popularnost. Jedan od najpoznatijih ovdašnjih pesnika ove vrste je Wolf Hogenkamp koji u međuvremenu organizuje i vodi seminare i radionice na ovu temu u staračkim domovima i školama.

Zajednička prostorija dnevnog boravka u jednom staračkom domu u Berlinu. Petneastak starijih muškaraca i žena sede poredani u krug - pevaju, tapšu i glasno recituju. Mnoge od njih već je odavno izdalo pamćenje, sposobnost koncentracije, mogućnost takozvanog zdravog, normalnog razmišljanja. I jedino čega se još, bez ikakvih problema mogu prisetiti, u svakom trenutku, su pesme i poezija. To je očito znao i Wolf Hogenkamp, jedan od veterana takozvanog Poetry Slam pesništva, na čiji poziv su se starci i starice i okupili.

„To nije ništa čudno. Sve što se rimuje se lakše i dugo pamti. Razlog je u tome da rima zahteva aktivnost sasvim drugog dela mozga od onog kojeg koristimo za svakodnevni govor“, kaže Hogenkamp i dodaje da je reč o tek probnom projektu. „Čvrsto sam uveren da je ovo tek početak i da pravi posao tek započinje; primerice - da radimo projekte istovremeno i u školama i u staračkim domovima i da s učenicima posećujemo domove za starije osobe. Na taj način bi različite generacije

mogle zajednički raditi na nekoj pesmi, zajedno recitovati ili šta već. Poezija je očito neka vrsta mosta između sasvim mlađih i onih sasvim starih generacija”, objašnjava Hogenkamp.

Recitovati se smeju samo vlastiti stihovi

Mravik Đuro, Marija Gumpert, najbolji plesni par na rođendanskim zabavama

Kako bi doista povezao različite generacije, Volf Hogenkamp Poetry Slam radionice ne organizuje samo u domovima za starije, obolele od demencije i Alchajmerove bolesti, već i u školama. “I sami učitelji su jako zainteresovani. Pitaju na koji način mogu svoje učenike oduševiti za Poetry Slam. Najjednostavnije bi bilo tako da sami pesnici dođu u neki razred i počazu šta rade i o čemu je reč. No, to nije uvek moguće. Stoga, najbolje bi bilo da odu na neko pesničko takmičenje i na licu mesta vide o čemu se radi”, kaže Volf Hogenkamp.

A jedno ovakvo veče poezije može se doživeti i u Berlin Krojcbergu. U jednoj dvorani za svečanosti okuplja se oko 300 osoba - što gledalaca, što samih takmičara; mlađih i starijih, muškaraca i žena. Pre nego program započne, Volf Hogenkamp kratko objašnjava pravila - svaki učesnik na pozornici sme provesti svega pet minuta i recitovati isključivo vlastite tekstove, korišćenje muzičkih instrumenata nije dozvoljeno.

Ubrzo nakon toga, na pozornicu dolazi prva takmičarka Bea: “Želim biti Ja. Jednostavno Ja. Onakva kakva jesam, jednostavno ona prava u realnom vremenu. Želim ostati. Sastvim blizu sebe. Priznajem, iskušenje je veliko. Otvaram svoje srce i pustiću ga da stigne do tebe”, glase stihovi ove mlade žene.

“Neobično, dragoceno i veoma lepo”

Organizator kulturno-zabavnih aktivnosti, Ljubica Ubavić s ko-risnicom na proslavi rođendana u Futogu

Od komedije preko misaonih eseja, pa sve do repa i poezije u rimi - na ovakvim se večerima može čuti, zaista, svašta. U publici je tišina, svi koncentrisano i s velikim zanimanjem prate reči koje dolaze s pozornice. Na kraju, pobednika Poetry Slam večeri nagrađuju velikim aplauzom. “Ovo je stvarno nešto sasvim drugačije; nemačka kultura i tekstovi na moderan način u izvodjenju sasvim mlađih ljudi. Uprkos neobičnosti sve je nekako literarno i dragoceno, ovo je neki sasvim drugi smer i to je ono što je po mom mišljenju jako lepo”, oduševljeno komentariše jedna posetiteljka.

I Volf Hogenkamp je izuzetno zadovoljan ovom večeri. Do sledećeg Poetry Slam takmičenja, za mesec dana, radiće u staračkom domu – svakodnevno hrabriti one najstarije na recitaciju starih i stvaranje novih stihova.

“A lepo bi bilo”, zaključuje Hogenkamp, “kada bi jednom u budućnosti, na planiranom zajedničkom projektu - oni najmlađi u stihove pretočili životne priče starih.”

Autor teksta: Svenja Pelzel

Tu oko nas: Iluzija moći ili rijaliti šou

Nikada nije bilo tako mnogo ljudi koji toliko dugo gledaju televiziju, a da, pri tom, nemaju ništa lepo da kažu o njoj

Aleksandar Aca Bulatović

Izuzetna gledanost rijaliti programa - povod je ispisivanja ovih redova.

O tome kako naši gledaoci reaguju na «Farma» ili «Velikog brata»- smatraju li ih pozitivnim ili negativnim fenomenom, pitala sam Aleksandra Acu Bulatovića, nastavnika likovnog vaspitanja koji živi u Domu penzionera «Bistrica» na Novom naselju

« Ta «Farma», molim vas! Pa to je trebalo zabraniti odmah u startu!!! A sada, kada se narod nagledao svakakvih prostakluka...sada bi da je zabrane.. U ovo vreme moral je potrošna roba...a trebalo bi da bude kodeks ponašanja.

Kroz kvalitet TV emisija vi možete videti kakav je karakter na ceni...kakav se čovek propagira...i oblikuje.

Danas ne postoji ništa u šta možete da verujete...sve je moguće falsifikovati...Fabrikuje se i istina. Hvala Bogu, ja još uvek mogu da prepoznam šta je istina! Najčešće gledam HISTORI kanal...A te, takve emisije, kao «Farma» neću da gledam!»

Prof. dr Dejana Prnjat, šef katedre za produkciju u umetnosti i medijima beogradskog Akademije umetnosti, smatra ove programe prekretnicom u istoriji televizije i tvrdi da se iz svih programa nešto može naučiti, pa i iz rijaliti programa.

Za sada je očigledno jedino to da televizijski ljudi uče kako da povećaju gledanost svojih emisija. Oni preuzimaju i primenjuju, u drugim programima, elemente iz rijaliti programa.

Ti programi su promenili način na koji publika prati televizijske programe.

Profesor Prnjat izdvaja nekoliko razloga za izuzetnu gledanost takvih programa, a na prvom mestu interaktivnost. Publika je ta koja odlučuje ko će biti zvezda programa. Tako gledaoci dobijaju više moći. Ta iluzija moći privlači gledaoce. Stvara se utisak direktnog prenosa. I zbog te interakcije između publike i učesnika programa niko ne želi da se oni, u ovom trenutku, ugase: ni publika, ni producenti, ni učesnici. Ona veruje da će se ovaj vid programa tek razvijati. U prilog tom mišljenju govori činjenica da je ustanovljena i nova kategorija u okviru Emi nagrade-nagrada za rijaliti program. Jedino što se može očekivati jeste da se neki od ovih programa transformišu vremenom, da se ne ekipi od njih ugase ili budu zamenjeni drugim, ali, prema mišljenju Dejane Prnjat - njihovo vreme tek dolazi.

Neki moji sagovornici, koji se ne žele javno predstavljati, tvrde da su ovi programi i korisni.

«Mi nismo svesni da i drugi ljudi imaju osećanja i reakcije slične našima. Postajemo ih svesni gledajući rijaliti...» kaže.

Međutim, mnogo češće su izjave poput ove:

«Ne volim tu vrstu programa, iako ih pratim. Čini mi se da su ih uveli, jer medijskim kućama nedostaje ideja za kvalitetnije i jeftinije emisije! A veoma su loš uzor za mlade ljude...Kao da im poručuju da će ogovaranjem, spletarenjem i skandalizovanjem javnosti i oni postati popularni i dobiti nagradu!»

«Šta da pričamo kada sve znamo...» kaže gospođa Ivanka Mušicki, korisnica naše Ustanove. «Uvek je u pitanju novac...Žao mi je što neki gube već steceni autoritet u tim programima...Evo, npr: Maja...Zaista...a kako je lepo, nekad pevala...Prostakluka..nemoralne komunikacije..svega ima u tim programima....Ma, ne pitajte me više ništa: neću ja da se eksponiram!»

Zaista, šta reći?

Časlav Hadži-Nikolić, psihijatar, u izjavi za časopis «Leptota i zdravlje» kaže:

«Svi mi, negde u sebi, nosimo potrebu za iskorakom iz životne jednoličnosti i za avanturom koja bi nam dala alibi da smo živeli. Kod mlađih je to mnogo intenzivnije izraženo i često pomešano sa potrebom da se izade iz anonimnosti. U hipermedijskom društvu, u kojem živimo, zadovoljenje ovih potreba uglavnom se dobija osvajanjem pozicije na medijskoj sceni. To predstavlja opšti motiv svih onih hiljada mlađih koji se javljaju na kasting.»

Bilo kako bilo ostaje činjenica da su ti programi veoma gledani ne samo u našim domovima, gradu i državi, već i u inostranstvu. I ne postoji velika razlika između gledalaca ovakvih emisija kod nas i u svetu. Istraživanja su pokazala da ih gledaju ljudi svih nivoa obrazovanja.

Izgleda da jedino što možemo učiniti jeste da posavetujemo unuke kako da postanu rijaliti zvezde: da budu iskreni, otvoreni i spremni na sve, a da se pri tome ne ponašaju kao glumci!

A to i nije tako loše, zar ne?!

Recept za sve

Čuvena «bledska krempita» poreklom je iz Vojvodine

Poslastičar Ištvan Lukačević iz Sente se preselio na Bled, a 1953. godine, kao šef poslastičarske radnje u Hotelu «Park» izmislio je - recept za krempitu. Zapravo, upotrebio je stari vojvođanski recept, ali je polovinu krema od jaja zamjenio ulupanim šlagom. Prvo je umesio kvalitetno testo od putera, presavio ga sedam puta i ostavio da odstoji do sledećeg jutra. Zatim ga je isekao i pustio da se ohladi. Napravio je fini krem od jaja koji je, uz stalno mešanje vrio tačno sedam minuta. Toplom kremu je dodao ulupanu penu od belanaca. Koru je prekrio tom smesom, a kada se ona potpuno ohladila, preko nje je stavio ulupani šlag. Njega je prekrio drugom korom koju je obilato posuo mlevenim vanil-šećerom u prahu.

Probajte i Vi da napravite bledsku krempitu! Iskoristite gotovo lisnato testo za koru, a krem napravite od sledećih sastojaka: 1 l mleka, 6 jaja, 11 kašika šećera, 6 kašika brašna, 2 kašike gustina, 2 vanil-šećera

Priprema: Odvojite žumanca od belanaca i žumanca mikserom umutite sa 4 kašike šećera. Zatim dodajte brašno i gustinu. U sve to dodajte i 2 dl hladnog mleka i mutite dok smesa ne postane homogena. Zagrejte 8 decilitara mleka do samog ključanja, stavite 5 kašika šećera i uz mešanje postepeno dodajte umućena žumanca. Tako pripremljen fil kuvajte sve dok se ne zgusne. Skuvani fil ostavite pored ringle da bi ostao vreo. Za to vreme u drugoj posudi ulupajte belanca sa dve kašike šećera. U još vrelu žutu masu postepeno sipajte šne uz lagano mešanje. Na kraju dodajte i vanil-šećer i tako topao fil nanesite u koru za krempite.

Preko fila stavite šlag, pa tek onda poklopite drugom komrom.

ŠTA KORISTITI KOD NEVOLJNOG MOKRENJA?

**Sim
Bex**

021/422-560
47-24-580
Vojvode Bojovića 4
21000 Novi Sad
e-mail: simbex@eunet.rs

BESPLATNI INFO TELEFON
0800 322-560

